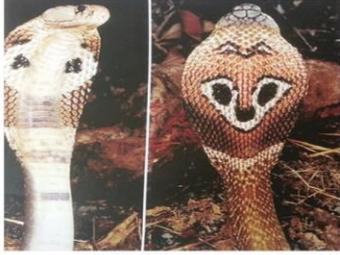
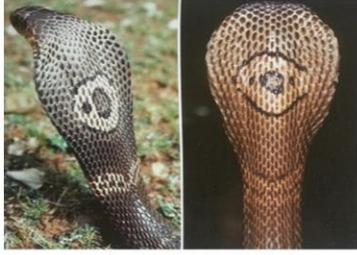

Save Snakes Save Nature

Venomous Snakes of Nepal

Naja naja
Spectacled cobra

Naja kaouthia
Monocled cobra

Ophiophagus hannah
King cobra

Bungarus bungaroides
Himalayan krait

Bungarus caeruleus
Common krait

Bungarus fasciatus
Banded krait

Bungarus lividus
Lesser black krait

Bungarus niger
Greater black krait

Bungarus walli
Wall's krait

Sinomicrurus maclellandi univirgatus
Maclelland's coral snake

Daboia russellii russellii
Russell's viper

Gloydius himalayanus
Himalayan pit viper

Ovophis monticola monticola
Mountain pit viper

Protobothrops jerdonii jerdonii
Jerdon's pit viper

Trimeresurus albolabris
White lipped pit viper

Trimeresurus erythrurus
Spot tailed pit viper

Trimeresurus gramineus
Bamboo pit viper

Trimeresurus septentrionalis
Kramer's pit viper

Trimeresurus tibetanus
Tibetan pit viper

Trimeresurus yunnanensis
Yunnanese pit viper

Rhabdophis subminiatus
Red-necked keel back

www.rufford.org @ruffordgrants

Biodiversity
Conservancy
Nepal

Campaigner
Kamal Devkota
Conservation Biologist
Nepal Toxinology Association
devkotakamal67@gmail.com
9860800342

Photos Compiled From: R. Whitaker & A. Captain 2004, Sharma et al. 2013, Kamal Devkota & various other sources for community awareness programme only

कालिगण्डकी फाउण्डेशन प्रा.लि.द्वारा प्रकाशित

स्वास्थ्य बुलेटिन

वर्ष: १ अङ्क: २ २०७४, माघ

"सेवा नै हाम्रो मूल मन्त्र हो।"

Effective, Polyvalent, Affordable Antivenom Needed to Treat Snake Bites in Nepal

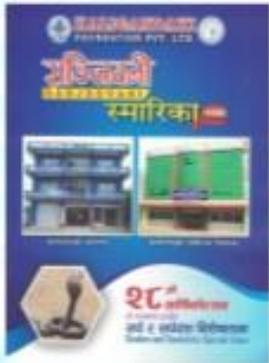
(Published in WHO Bulletin)

Bhola R Shrestha, Deb P Pandey, Krishna P Acharya, Chhabilal Thapa-Magar, Fahim Mohamed & Geoffrey K Isbister

EPIDEMIOLOGY of Snakebites Based on Field Survey in Sindhuli District, Nepal

(Presented in IST 2017, Haikou, Heinan, PR China)

Chhabilal T. Magar, Deb P. Pandey, Kamal Devkota

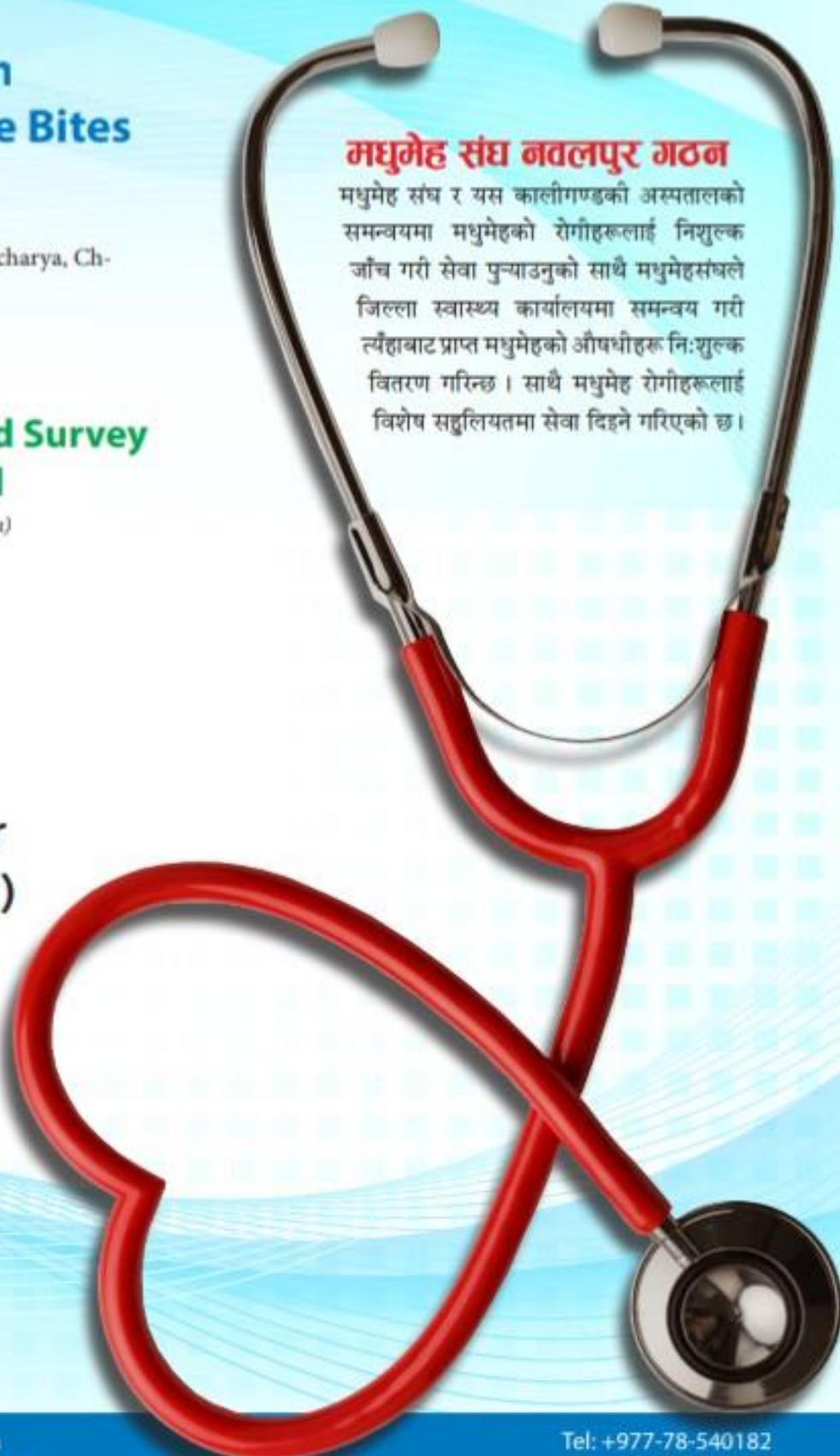
Project Updates: November 2017 (KGH)

Save **SNAKES:**
Save **NATURE**

मधुमेह संघ नवलपुर गठन

मधुमेह संघ र यस कालीगण्डकी अस्पतालको समन्वयमा मधुमेहको रोगीहरूलाई निशुल्क जाँच गरी सेवा पुऱ्याउनुको साथै मधुमेहसंघले जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयमा समन्वय गरी त्यैहाबाट प्राप्त मधुमेहको औषधीहरू निःशुल्क वितरण गरिन्छ। साथै मधुमेह रोगीहरूलाई विशेष सहुलियतमा सेवा दिइने गरिएको छ।

Website: www.kaligandakifoundation.com
E-mail: kaligandakihospital36030@gmail.com
admin@kligandakifoundation.com

Tel: +977-78-540182
+977-78-541050
College: +977-78-540456

KALIGANDAKI
FOUNDATION PVT. LTD.

संजीवनी

SANJEEVANI

स्मारिका 2018

कालीगण्डकी अस्पताल

कालीगण्डकी प्राविधिक शिक्षालय

२८ औं वार्षिकोत्सव

को उपलक्ष्यमा प्रकाशित

सर्प र सर्पदंश विशेषाङ्क
Snakes and Snakebite Special Issue

Happy Nagpanchami

Save Snakes Save Nature
Snake, Snakebite and Snake Conservation
Awareness Program

Date : 28/07/2017 Time : 11:00 Am
Venue : Mandala Theatre Nepal, Anamnagar

Contact : Kamal Devkota
Conservation Biologist
9860800342

**Save Snakes
Save Nature**

**सर्प बचाओ
प्रकृति जोगाओ**

**Snake, Snakebite & Snake Conservation
Education & Awareness Campaign**

सर्प, सर्पदंश र सर्प संरक्षण जनचेतना अभियान

Kamal Devkota

devkotakamal67@gmail.com

9851203342/9860800342

Conservation Biologist - Nepal Toxinology Association

Project Manager, Nepal - Save The Snakes

Program Coordinator - Biodiversity Conservancy Nepal

Member - IUCN SSC Boa & Python Specialist Group

Follow
me

Why Should Snakes be Conserved?

Ecological importance:

- Snakes play a vital role in the ecosystem. Some species of snakes are ecological indicators and presence of these species indicates a healthy and balanced ecosystem.
- Snakes eat small insects, fish, frogs, birds and their eggs, lizards, mammals and other snakes. Snakes and their eggs are also being eaten by some of the fish, frogs, birds, mammals and other snakes. In this way, snakes play the important role of being both predator and prey and are an integral part of nature's balance.
- Most of the people try to control the pests of the crops with chemicals due to which our environment get polluted. Snakes provide natural pest control service. The removal of the snakes could directly/indirectly affect the crop production as well as the environment.

Religious and Cultural Importance:

- There are many scriptures and folk tales in Nepalese culture and traditions regarding snakes. Many people worship snakes in the snake festival Naagpanchami believing that snakebite can be avoided and peace and prosperity will occur in their lives.

Medical Importance:

- Snake venom is used to prepare the Anti-Snake Venom Serum (ASVS) which in turn used to treat the snakebite victims.
- Venoms are also used for the preparation of other life saving drugs.
- Medicines derived from neurotoxins are used to treat brain injuries, strokes, mental distress and as a pain killer.
- Medicines derived from haemotoxins are used to treat heart attacks and blood disorders.

How Can You Contribute in Snake Conservation?

- Participate in any educational and awareness programs related to snake, snakebite and snake conservation and try to know the species of snakes that are venomous and non-venomous in the area you live.
- Differentiate the misconception, myths and facts about snakes and share the knowledge with your colleagues.
- If you encounter snakes inside/outside your residence, don't kill them, instead call a rescue centre.
- Due to the rapid increase in urbanization, industrialization and deforestation, there is a loss of habitat of snakes and as a result they enter into cities, encounter with human which increases human-snake conflict. Make your efforts for habitat preservation and nature conservation.
- Inform nearest Forest Department or DFO or Police Department or Snake Information Centre or Animal Rescue Centre or any related department, if you come across any of the illegal activities such as; hunting, killing, poaching of wildlife, snake charmers and other showmen using wild animals.
- Raise your hands to run "Save Snakes Save Nature" campaign nationwide and internationally.

Photo Reference:

- Front picture www.dailytelegraph.com.au - king-cobra
 Picture 1 www.creaturefacts.wordpress.com - king-cobra
 Picture 2 www.educationquizzes.com - king-cobra
 Picture 8-9 www.perchproject.tumblr.com
 snake-bite-first-aid-kit-D. A. Warrell (WHO 2005)
 Picture 3/4/5/6/7/10/11/12 belong to campaigner's research work

Save Snakes Save Nature

Conservation through Education

Snake, Snakebite & Snake Conservation
Education & Awareness Campaign

Campaigner
Kamal Devkota
 Conservation Biologist
 Nepal Toxinology Association
 devkotakamal67@gmail.com
 Phone: 9860800342

For more information
 Nepal Toxinology Association
 Major Chowk, Kawasoti, Nawalparasi, Nepal
 078-540182, 078-541050, 9845069638, 9860800342

Species of Snakes:

More than 3,500 species of snakes are found throughout the world; only 600 species (Chippaux 1998) of them are reported as venomous. In Nepal, different authors list around 79 to 82 (Shah and Tiwari 2004, Kästle et al., 2013) species of snakes among which 18 medically relevant venomous snakes have been reported till now (Sharma et al., 2013). The distribution of snakes varies sharply from Terai (100m) to high mountains (4800m) in Nepal. The venomous snakes of Nepal belong to the families Elapidae, Viperidae and Colubridae. The family Elapidae contains highly venomous snakes like Cobras, Kraits and Coral snakes, which contain neurotoxic venom. *Ophiophagus hannah* (King Cobra or Rajgoman) is the largest venomous snake in the world and is also known to occur in Nepal. Viperidae includes Russell's viper and Pit vipers which contain haemotoxic venom. Colubridae includes Rhabdophis species as venomous snake. All the Nepalese non-venomous snakes are represented by families; Typhlopidae, Boidae/Pythonidae and Colubridae. Pythons are the largest non venomous snakes in the country. Out of 20,000 snakebite cases, about 1,000 people die annually mainly in the Terai region in Nepal (WHO 1987). About 26 districts of the tropical lowland of Nepal are at high risk of venomous snakebite (Shah et al., 2003).

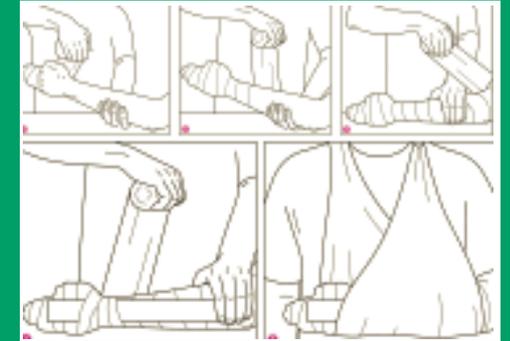
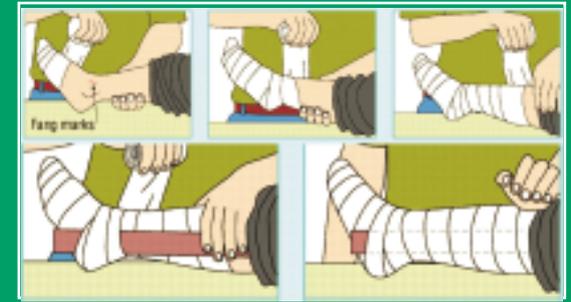
Why do Snakes Bite People?

Most snakes are not venomous. Snakes bite humans only in self defence. The main sources of food for snakes are rodents, frogs, insects etc. but not humans. Snakes only attack when they feel threatened. If a person accidentally steps on a snake, they may be bitten as the snake will assume it is being attacked. The majority of snakebites occur when people try to catch or kill them. Snakes do not watch us and plan attacks; they prefer to avoid people as much as possible.

How to Prevent a Snake Bite

- Do not try to catch snakes and avoid any direct contact with them.
- Clean all the favorable environment for the snakes such as the piles of logs, bricks, stones, grasses, bushes, birds' nest etc. around the houses where snakes can hide themselves.
- Close holes in the ground or walls in or around the house.
- Children should be taught to be cautious when playing in fields and open areas.
- Wear safety gloves/boots (if possible) while walking/working in the agricultural fields.
- Use torchlight or other light sources while walking in the dark.
- Avoid sleeping in the grounds. Sleep on a cot with a covered mosquito net.
- Keep homes free of rodents, which can attract snakes.
- Make yourself familiar with the description of the species of snakes that are venomous and non-venomous in the area you live.

DOs

- Reassure the victim, most are terrified and apprehensive.
- Allow the victim to lay down in a comfortable and safe position.
- Do remove any constrictive clothing or jewelry.
- Immobilize the bitten limb or hand with a splint or sling.
- Apply Pressure Immobilization Bandaging (PIB) method or Local Compression Pad Immobilization (LCPI) method, according to the situations.
- Immediately transport the victim to the nearest treatment centre, where the treatment facility with ASVS is available.

DONTs

- Do not waste time.
- Do not try to capture or handle a snake/dead snake.
- Do not move the hand or limb and do not run.
- Do not tie a tourniquet.
- Do not attempt to cut/burn/suck the wound.
- Do not create an incision on the bite site.
- Do not drink alcohol.
- Do not ingest chillies.
- Do not apply the cloaca of the chickens/ snake stone/ ice on the bite site.
- Do not apply any type of lotion/ointments/herbal pastes over the wound.
- Do not use Potassium permanganate.
- Do not use electrical therapy.
- Do not use any herbal medicines or drugs that are not prescribed by the doctors.
- Do not take the patient to a traditional healers and snake charmers.
- Do not wait to see if symptoms occur.
- Do not delay transportation to a better hospital where ASVS is available.
- Do not use antsnake venom in all patients.
- Do not delay antsnake venom treatment, if needed.
- Do not delay ventilation and dialysis, if needed.

सर्प संरक्षण किन गर्ने त ?

पर्यावरणीय महत्व

- सर्पले पनि यस पृथ्वीमा मानिस जत्तिकै महत्व बोकेको हुन्छ, किनकि सर्प पनि पारिस्थितिक पद्धति (Ecosystem) को एउटा अभिन्न अङ्ग हो ।
- सर्पले स-साना कीराफट्यांग्रा, माछा, भ्यागुता, छेपारो, चरा र स्तनधारीहरूको आहार गर्दछ भने चिल, बाज, न्याउरी मुसो आदि प्राणीहरूले सर्प र तिनीहरूको अण्डा आहार गर्दछन् । यसरी नै Ecosystem Balance भैराखेको हुन्छ ।
- सर्पले प्रतक्ष्य वा अप्रतक्ष्य रूपमा वातावरण र जीवजन्तुहरूलाई फाईदा नै पुऱ्याइरहेको हुन्छ । वर्षेनी लाखौं रूपैयाँ बराबरको बालीनाली नष्ट गर्ने मुसा र अन्य कीराफट्यांग्रा मार्न किसानहरूले विभिन्न Pest Control Chemicals प्रयोग गर्छन् । सर्पले प्राकृतिक तरिकाले नै यी मुसा र कीराफट्यांग्रा खाइदिएर एकातिर किसानको उत्पादन बढाईरहेको हुन्छ भने अर्कोतिर Pest Control Chemicals को प्रयोगमा कमी ल्याई वातावरण जोगाउन पनि मद्दत पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।

धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्व

- धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वको हिसाबले पनि सर्प सम्बन्धी धेरै नै किम्बदन्तीहरू सुन्नमा आउँछन् । हिन्दु धर्ममा नागपंचमीका दिन सर्पलाई देवताको रूपमा पूजा गर्ने चलन छ । यसो गर्नाले सर्पदंशबाट बच्ने र सुख शान्तिले बास गर्नु भन्ने धार्मिक आस्था रहिआएको छ ।

चिकित्साकीय महत्व

- सर्पको विष, Anti-Snake Venom Serum (ASVS) बनाउन प्रयोग हुन्छ जुन फेरी सर्पकै टोकाईको उपचार गर्न प्रयोग गरिन्छ ।
- मानिसको ज्यान बचाउन सक्ने अन्य धेरै औषधीहरू बनाउन पनि सर्पको विष प्रयोग गरिन्छ ।
- न्युरोटक्सिन विषबाट बनाइएका औषधीहरू मस्तिष्कको चोट, स्ट्रोक, मानसिक तनावको उपचारका साथै पीडा कम गर्ने औषधीको रूपमा प्रयोग हुन्छ ।
- हेमोटक्सिन विषबाट बनाइएका औषधीहरू हृदयघात र रक्तचाप सम्बन्धि उपचार गर्न प्रयोग गरिन्छ ।

सर्प संरक्षणमा कसरी योगदान पुऱ्याउने ?

- सर्प, सर्पदंश र सर्प संरक्षण सम्बन्धि कुनै पनि जनचेतनामूलक कार्यक्रममा भाग लिई आफ्नो क्षेत्रको बरीपरी पाइने विषालु र अविषालु सर्पहरूको बारेमा जानकारी हुनुहोस् ।
- आफूले जानेबुझेको भ्रम र सत्यतथ्य केलाई आफ्ना नजिकका मानिसहरूलाई पनि जानकारी गराउनुहोस् ।
- यदि आफ्नो घर भित्र वा बाहिर वरपर कुनै अचानक सर्प देखिएमा त्यसलाई नमान्नुहोस्, बरु तुरुन्त उद्धार केन्द्रमा खबर गरिदिनुहोस् ।
- बढ्दो शहरीकरण, औद्योगिकरण र वनविनासले अन्य जीवजन्तुहरूका साथै सर्पको वासस्थानमा पनि असर पारी मानिस र सर्प बिचको द्वन्द्व बढ्न गई दुवै पक्षलाई हानी गर्ने हुँदा, यिनीहरूको वासस्थान जोगाउन र प्रकृति संरक्षण गर्नमा योगदान पुऱ्याउनुहोस् ।
- सर्प वा अन्य जीवजन्तुहरूसँग सम्बन्धित कुनै पनि गैरकानुनी क्रियाकलापहरू जस्तै चोरीशिकारी गर्ने वा तस्करी गर्ने वा अनावश्यक रूपमा सर्प खेलाउँदै हिंड्ने सर्पेराहरू वा स्टन्ट देखाउँदै हिंड्ने मान्छेहरूको बारेमा थाहा पाउनुभयो भने तुरुन्त नजिकैको वन विभाग वा जिल्ला वन कार्यालय वा प्रहरी प्रशासन वा सर्प सूचना केन्द्र वा प्राणी उद्धार केन्द्र वा कुनै सम्बन्धित निकायमा खबर गरिदिनुहोस् ।
- "सर्प बचाऔं प्रकृति जोगाऔं" "Save Snakes Save Nature" अभियानलाई देशव्यापी र अन्तरास्ट्रिय रूपमा अघि बढाउन हातेमालो गर्नुहोस् ।

Photo Reference:

- Front picture www.dailytelegraph.com.au - king-cobra
- Picture 1 www.creaturefacts.wordpress.com - king-cobra
- Picture 2 www.educationquizzes.com - king-cobra
- Picture 8-9 www.perchproject.tumblr.com snake-bite-first-aid-kit-D. A. Warrell (WHO 2005)
- Picture 3/4/5/6/7/10/11/12 belong to campaigner's research work

सर्प बचाऔं प्रकृति जोगाऔं

Save Snakes Save Nature
Conservation through Education

सर्प, सर्पदंश र सर्प संरक्षण
जनचेतना अभियान

Snake, Snakebite & Snake Conservation
Education & Awareness Campaign

The Rufford
Foundation
www.rufford.org @ruffordgrants

Campaigner
Kamal Devkota
Conservation Biologist
Nepal Toxinology Association
devkotakamal67@gmail.com
Phone: 9860800342

For more information
Nepal Toxinology Association
Major Chowk, Kawasoti, Nawalparasi, Nepal
078-540182, 078-541050, 9845069638, 9860800342

सर्पका प्रजातिहरु

विश्वमा करिब ३,५०० भन्दा बढी प्रजातिका सर्पहरु पाइन्छन्, जसमध्ये ६०० प्रजातिका सर्पहरु मात्र विषालु हुन्छन् । नेपालमा विभिन्न अनुसन्धानकर्ताहरुका अनुसार करिब ७९ देखि ८२ सम्म (Shah and Tiwari 2004, Kästle et al., 2013) प्रजातिका सर्पहरु पाइन्छन्, जसमध्ये अहिलेसम्म चिकित्सकीय महत्त्वको हिसाबले १८ प्रजातिका विषालु सर्पहरु रेकर्ड गरिएको छ (Sharma et al., 2013) । नेपालमा तराईको १०० मि. देखि हिमालको ४८०० मि. सम्म सर्पहरु पाइन्छन् । नेपालका विषालु सर्पहरु Elapidae, Viperidae र Colubridae परिवार अन्तर्गत पर्दछन् । Elapidae परिवार अन्तर्गत पनि धेरै नै विषालु सर्पहरु जस्तै Cobras, Kraits र Coral snakes पर्दछन्, जसको न्यूरोटक्सिन भेनोम हुन्छ । राजगोमन अर्थात् King Cobra (*Ophiophagus hannah*) विश्वकै सबैभन्दा लामो विषालु सर्प हो र यो नेपालमा पनि पाइन्छ । Viperidae परिवार अन्तर्गत बाघे सर्प (Russell's viper) र Pit vipers सर्पहरु पर्दछन्, जसको हेमोटक्सिन भेनोम हुन्छ । Colubridae अन्तर्गत नेपालमा Rhabdophis प्रजातिको सर्प मात्र विषालु पाइएको छ । नेपालका सबैजसो अविषालु सर्पहरु Typhlopidae, Boidae/Pythonidae र Colubridae परिवार अन्तर्गत पर्दछन् । नेपालमा पाइने सबैभन्दा लामो अविषालु सर्प अजिगर (Python) हो । नेपालमा वार्षिक रूपमा करिब २०,००० सर्पदंशका घटनामध्ये लगभग १,००० जनाले अकालमै ज्यान गुमाउने गरेको तथ्यांक छ (WHO 1987) । नेपालका करिब २६ वटा जिल्लाहरु सर्पदंशबाट बढी प्रभावित रहेका छन् (Shah et al., 2003) ।

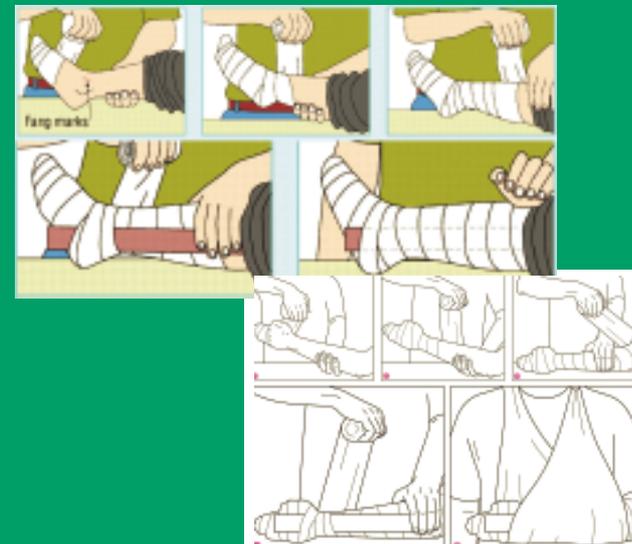
सर्पले मानिसलाई किन टोक्छ ?

सबै सर्पहरु विषालु हुदैनन् । सर्पले मानिसलाई टोक्ने भनेको पेट भर्नका लागि नभई यो त आफ्नो बचाउका लागि सर्पले गर्ने प्रतिरक्षा आक्रमण मात्र हो । यसको मुख्य आहारा त स-साना जीवहरु जस्तै मुसा, भ्यागुता, कीराफट्याग्रा आदि हुन् । सर्पले आफलाई खतरा महशुस भएमा मात्र मानिसलाई टोक्ने वा आक्रमण गर्ने हो । जब मानिसले भुक्किएर वा जानाजान सर्पलाई चलाउन पुग्छ, तब सर्पले आफ्नो प्रतिरक्षा स्वरूप टोक्न पुग्छ । सर्पलाई समात्न खोज्दा, जिस्क्याउदा वा मार्न खोज्दा प्रायजसो सर्पदंशको घटना हुने गर्दछ । सर्पले मानिसलाई आक्रमण गर्छु वा टोक्छु भनि कुरेर बस्दैन, तिनीहरु मानिसलाई देखा त सकेसम्म भाग्ने खोज्छन् ।

सर्पदंशबाट कसरी जोगिने ?

- सर्पलाई जथाभावी रूपमा समात्न खोज्ने, जिस्क्याउने र छुने गर्नुहुदैन ।
- घर वरीपरी सर्पहरु बस्न सक्ने सम्भावित ठाउँहरु जस्तै दाउराको चांग, काठ, पराल, इट्टा, ढुङ्गा आदि बेलाबेलामा सफा गरिराख्नुपर्दछ ।
- घरको वरीपरी ढुलो छ भने त्यसलाई तुरुन्त टालिहाल्नुपर्दछ ।
- साना केटाकेटीहरु खेल्दाखेल्दै सर्प बस्न सक्ने सम्भावित ठाउँमा हात हाल्न सक्ने हुनाले उनीहरुलाई सावधान हुन सिकाउनुपर्दछ ।
- सम्भव भएसम्म खेतमा काम गर्दा बाक्लो पन्जा र जुता लगाउनुपर्दछ ।
- रातिमा अथवा अँध्यारोमा हिँड्दा वा काम गर्दा टर्चलाइटको प्रयोग गर्नुपर्दछ ।
- राती सुत्दा भुलको प्रयोग गर्नुपर्दछ र सकेसम्म पलंग वा खाटमा सुत्नुपर्दछ ।
- घरभित्र मुसा छिर्न दिनुहुदैन । कुखुरा, हाँस, परेवा आदिको खोर पनि घरभित्र बनाउनुहुदैन ।
- आफ्नो क्षेत्रको वरीपरी पाइने विषालु र अविषालु सर्पहरुको बारेमा जानकारी राख्ने कोशिश गर्नुपर्दछ ।

सर्पले टोकेमा के गर्ने ?

- नशात्तिनुहोस्, नडराउनुहोस् र विरामीलाई सान्त्वना दिनुहोस् ।
- विरामीलाई आरामदायी र सुरक्षित तरिकाले पल्टन लगाउनुहोस् ।
- कसिएर लगाएको लुगा वा गहना केहि छुन भने खोलिदिनुहोस् ।
- स्प्लीन्ट वा स्लीगको प्रयोग गरी टोकेको हात वा खुट्टालाई हलचल हुन नदिई स्थिर राख्नुहोस् ।
- टोकाइको अवस्था हेरिकन Pressure Immobilization Bandaging (PIB) method or Local Compression Pad Immobilization (LCPI) method को प्रयोग गर्नुहोस् ।
- विरामीलाई जतिसक्दो चाँडो नजिकैको सर्पदंश उपचार केन्द्रमा लैजानुहोस् ।

सर्पले टोकेको बेलामा के गर्नुहुदैन ?

- समय खेर फाल्नुहुदैन ।
- सर्पलाई समात्ने वा चलाउने गर्नुहुदैन ।
- टोकेको हात वा खुट्टा हलचल गर्नुहुदैन, दौड्नुहुदैन ।
- टर्निक्वेटले कसेर बाँध्नु हुँदैन ।
- टोकेको ठाउँ काट्ने, जलाउने र चुरस्ने गर्नुहुँदैन ।
- टोकेको ठाउँ चिरेर रगत झार्ने गर्नुहुँदैन ।
- रक्सी पिउनुहुँदैन ।
- खुसानी खानुहुँदैन ।
- टोकेको ठाउँमा गरुड ढुङ्गा (भारमौरो, जहरमौरो) वा बरफ वा कुखुराको मलद्वारा लगाउनुहुँदैन ।
- टोकेको ठाउँमा मलम वा जडीबुटीहरु लगाउनुहुँदैन ।
- पोटासियम परम्यागनेटको प्रयोग गर्नुहुँदैन ।
- विधुतीय भट्टका दिने काम गर्नुहुँदैन ।
- कुनै पनि आर्युवेदिक वा अन्य दवाईहरु डाक्टरको सल्लाह विपरीत प्रयोग गर्नुहुँदैन ।
- विरामीलाई धामी, भार्क्री वा सपेराहरुकोमा लगनुहुँदैन ।
- लक्षण देखिएपछि मात्र अस्पताल पुर्‍याउनुहुँदैन भनि कुनैहुँदैन ।
- विरामीलाई सर्पदंशको उपचार हुने अस्पताल लान ढिलो गर्नुहुँदैन ।
- सर्पले टोकेका सबै विरामीलाई प्रतिविष (ASVS) चढाउनुहुँदैन ।
- आवश्यक परेको खण्डमा प्रतिविष (ASVS) चढाउनुहुँदैन ।
- आवश्यक परेको खण्डमा Ventilation र Dialysis गर्न ढिला गर्नुहुँदैन ।